शासकीय मोकळया जागा / मैदाने तसेच शासकीय / निमशासकीय संस्था /महामंडळे व खाजगी संस्थांना देण्यात आलेल्या शासकीय जमिनीवरील मोकळया जागा विविध तात्पुरत्या प्रयोजनाकरिता भाडयाने देण्याबाबतचे धोरण
मुंबई शहर व मुंबई उपनगर जिल्हा वगळून

महाराष्ट्र शासन
महसूल व वन विभाग
शासन निर्णय क्रमांक : जमीन -२०२५/प्र.क्र.१७८/जमीन-०१
मादाम कामा मार्ग, हुतात्मा राजगुरु चौक,
मंत्रालय, मुंबई ४०० ०३२.
दिनांक:- २० नोव्हेंबर, २०२५

वाचा : शासन निर्णय महसूल व वन विभाग क्र. जमीन-१०९४/प्र.क्र.५८/ज-१,दि.०३ मार्च, २००७

प्रस्तावना :

राज्यातील मोकळया शासकीय जमिनी/ मैदाने, प्रदर्शन,प्रासंगित सोहळे (विवाह व स्वागत समारंभ), करमणुकीचे कार्यक्रम, धार्मिक कार्यक्रम,सर्कस वगैरे प्रयोजनासाठी मर्यादीत कालावधीकरिता भाडयाने देण्याबाबत दि.०३ मार्च २००७ च्या शासन निर्णयाअन्वये धोरण निश्चित करण्यात आले आहे. तथापि, कायदेशीर बाबींमुळे जंगली श्वापदांचे खेळ सर्कशीमध्ये बंद करण्यात आले आहेत.प्राणी जगताची भरपूर माहिती डिस्कव्हरी चॅनल व ॲनिमल प्लॅनेट इ. वाहिनीवर उपलब्ध असून सद्य:स्थितीत सर्कशीमध्ये फक्त सर्कशीतल्या कला (Gymnastic) तसेच विदुषकाचे खेळ एवढेच शिल्लक राहिले आहेत व त्यामुळे सामान्य जनतेचे/ मुलांचे सर्कशीकडे फारसे आकर्षण राहिले नाही. सन २०१९ पासून सुरु झालेल्या कोव्हिडच्या महामारीमुळे सर्कस बंद असल्याने पर्यायाने सर्कशीवर अवलंबून असलेल्या कलाकारांचे व या उद्योगातील उद्योजकांचे भविष्य धोक्यात आलेले निदर्शनास आले आहे.

सर्कस हा प्रकार लुप्त होण्याच्या मार्गावर असल्याने सर्कशीवर अवलंबून असलेल्या कलाकारांच्या जीवनमानाचा व या उद्योगातील उद्योजकांचा विचार करता सर्कस कला जिवंत ठेवण्याच्या हेतूने त्यास सवलत देण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती.

शासन निर्णय :

मुंबई शहर व मुंबई उपनगर जिल्हा वगळून महाराष्ट्रातील इतर जिल्हयातील महानगरपालिका/ महापालिका क्षेत्र “अ” “ब” “क” वर्ग नगरपालिका आणि ग्रामीण क्षेत्रातील रिक्त अशासकीय जमिनीतील मोकळी जागा विविध तात्पुरत्या प्रयोजनाकरिता भाडयाने देण्यासंदर्भात शासन निर्णय क्र. जमीन-१०९४/प्र.क्र.५८/ज-१, दि.०३ मार्च, २००७ च्या परिच्छेद क्र.१ मधील अनुक्रमांक ३ मध्ये पुढील प्रमाणे नमूद केले आहे.

अ.क्र.	प्रयोजन	महानगरपालिका क्षेत्रामध्ये भाडयाचा दर (प्रतिदिन)	महानगरपालिका क्षेत्र वगळून इतरत्र भाडयाचा दर (प्रतिदिन)
३	सर्कस, प्रासंगिक सोहळे व इतर प्रयोजने	रु.२५ दर प्रति १०० चौ.मीटर	रु.१० दर प्रति १०० चौ.मीटर

यापुढे वरील दर सदर आदेशाच्या दिनांकापासून तीन वर्षापर्यंत लागू राहतील. त्यानंतर या दरामध्ये प्रत्येक ३ वर्षानी सरसकट १०% वाढ करावी व अशी वाढ करताना जवळच्या दशक रुपयात समायोजित करावी. याविषयीचे संपूर्ण अधिकार जिल्हाधिकारी यांना प्रदान करण्यात येत आहेत ही अट नमूद केलेली आहे.

आता फक्त **"सर्कस"** या प्रयोजनासाठी उपरोक्त अट वगळण्यात येत आहे. म्हणजेच "सर्कस" या प्रयोजनासाठी महानगरपालिका क्षेत्रासाठी वरीलप्रमाणे रु.२५ व महानगरपालिका क्षेत्र वगळून इतरत्र रु.१० प्रति १०० चौ.मीटर प्रतिदिन हे दर यापुढे कायम राहतील.

उपरोक्त शासन निर्णय हा वित्त विभागाच्या अनौपचारिक संदर्भ क्र.२६/सासं, दि.१३.८.२०२५ अन्वये प्राप्त सहमतीने निर्गमित करण्यात येत आहे.

सदर शासन निर्णय हा महाराष्ट्र शासनाच्या www.mahatashtra.gov.in या संकेत स्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संकेतांक क्र. २०२५११२०१७५४३९४६१९ असा आहे. हा आदेश डिजिटल स्वाक्षरीले साक्षांकित करुन काढण्यात येत आहे.

MOHASIN
RAJMAHMAD SHAIKH

Digitally signed by MOHASIN RAJMAHMAD SHAIKH
DN: c=IN, o=GOVERNMENT OF MAHARASHTRA, ou=REVENUE AND FOREST DEPARTMENT,
2.5.4.20=613D5F4E81161C3485310241B06DD6CE7372AD8BAF95F5AE576D53AC61AFE62B, postalCode=400032, st=Maharashtra,
serialNumber=74CDE6704F3FD0A42314F2424B55F3CFA18AE8A657DC2FC61B51901A90B029D5, cn=MOHASIN RAJMAHMAD SHAIKH
Date: 2025.11.20 17:56:27 +05'30'

(मोहसिन रा. शेख)
कार्यासन अधिकारी, महाराष्ट्र शासन

प्रत,

१) मा. राज्यपाल, महाराष्ट्र राज्य यांचे प्रधान सचिव, राजभवन,मलबार हिल, मुंबई
२) मा. मुख्यमंत्री यांचे प्रधान सचिव, मंत्रालय, मुंबई
३) मा. उप मुख्यमंत्री (नगर विकास) यांचे प्रधान सचिव, मंत्रालय, मुंबई
४) मा. उप मुख्यमंत्री (वित्त) यांचे प्रधान सचिव, मंत्रालय, मुंबई
५) मा. मंत्री (महसूल) यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई
६) मा. मुख्य सचिव, महाराष्ट्र राज्य, मंत्रालय, मुंबई
७) अपर मुख्य सचिव (वित्त) वित्त विभाग, मंत्रालय, मुंबई
८) प्रधान सचिव, महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय,मुंबई
९) अपर मुख्य सचिव (महसूल, मुद्रांकशुल्क व नोंदणी) यांचे स्वीय सहायक, मंत्रालय, मुंबई
१०) महालेखापाल (लेखा व अनुज्ञेयता/लेखा परीक्षा), महाराष्ट्र १/२, मुंबई/नागपूर
११) जमाबंदी आयुक्त आणि संचालक भूमी अभिलेख,
१२) नोंदणी महानिरीक्षक व मुद्रांक नियंत्रक, महाराष्ट्र राज्य, पुणे
१३) महासंचालक माहिती व जनसंपर्क संचालनालय, मुंबई
१४) सर्व मंत्रालयीन प्रशासकीय विभाग
१५) सर्व विभागीय आयुक्त
१६) सर्व जिल्हाधिकारी
१७) सर्व सह सचिव / उप सचिव, महसूल व वन विभाग, मंत्रालय, मुंबई
१८) सर्व अवर सचिव / कक्ष अधिकारी, महसूल व वन विभाग, मंत्रालय, मुंबई
१९) उप सचिव (ज-१) यांचे स्वीय सहायक, महसूल व वन विभाग, मंत्रालय,मुंबई
२०) निवड नस्ती